

Indicatoren van witwassen Handboek voor medewerkers van de Belastingdienst

2009

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)

De OESO is een uniek forum, waarbinnen de overheden van 30 democratieën samenwerken om op economisch, sociaal en milieugebied de uitdagingen van de globalisering het hoofd te bieden. De OESO bevindt zich ook in de voorste gelederen als het gaat om het begrijpen van nieuwe ontwikkelingen als corporate governance, de informatie-economie en de uitdagingen van een vergrijzende bevolking en het helpen van overheden bij het reageren daarop. De OESO voorziet in een structuur waarbinnen overheden hun beleidservaringen kunnen delen, antwoorden kunnen zoeken voor normale problemen, goede praktijkervaringen kunnen uitwisselen en kunnen werken aan nationale en internationale beleidsontwikkeling.

De OESO lidstaten zijn: Australië, België, Canada, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Japan, Korea, Luxemburg, Mexico, Nederland, Nieuw Zeeland, Noorwegen, Oostenrijk, Polen, Portugal, Slowakije, Spanje, Tsjechië, Turkije, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, IJsland, Zweden en Zwitserland. De Europese Commissie (EU) neemt deel aan het werk van de OESO.

Voorbladillustratie © philipus - Fotolia.com

Uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de Secretaris-Generaal van de OESO. De ingenomen standpunten en gebruikte onderbouwing betekenen niet noodzakelijkerwijs dat dit de standpunten van de OESO lidstaten zijn.

Voorwoord

Het doel van dit handboek is om het bewustzijn op het gebied van witwassen bij medewerkers van belastingdiensten te vergroten. Het voorziet in een handreiking bij het detecteren van witwassen tijdens de uitvoering van boekenonderzoeken en het doen van kantoortoetsen. Het beschrijft ook de middelen en instrumenten die beschikbaar zijn voor detectie. Het handboek beschrijft geen strafrechtelijke onderzoeksmethoden, maar het beschrijft de omgeving en de aard van witwas-activiteiten, zodat belastingdienstmedewerkers een beter begrip krijgen van hun mogelijke bijdrage aan de strafrechtelijke onderzoeken en de bestrijding van witwassen in brede zin.

Belastingdiensten kunnen het handboek aanpassen aan hun specifieke omstandigheden en eisen. Zij kunnen ook rekening houden met de verschillende rollen die zij kunnen hebben, met betrekking tot het melden van ongebruikelijke of verdachte transacties. Om deze aanpassingen gemakkelijk te maken, zijn in het handboek op verschillende plaatsen 'Land specifieke invoegingen' gereserveerd en geaccentueerd.

Het doel van het handboek is het witwasbewustzijn bij medewerkers van belastingdiensten te vergroten ten aanzien van bepaalde transacties en activiteiten. Het is niet bedoeld om het binnenlands beleid of de werkwijze te vervangen.

Dit handboek is in verschillende talen beschikbaar op de website van de OESO: www.oecd.org/ctp/taxcrimes.

Inhoudsopgave

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING	EN
ONTWIKKELING (OESO)	1
VOORWOORD	3
INLEIDING.....	7
WITWASSEN.....	9
ROL VAN DE MEDEWERKERS VAN DE BELASTINGDIENST.....	15
NATUURLIJKE PERSONEN (NIET-WINST)	21
KANTOORTOETS EN VOORBEREIDING CONTROLE.....	25
UITVOERING CONTROLE (WINST)	31
SPECIFIEKE INDICATOREN VOOR VASTGOED	37
SPECIFIEKE INDICATOREN VOOR CONTANT GELD.....	41
SPECIFIEKE INDICATOREN VOOR INTERNATIONALE HANDELSSTROMEN.....	47
SPECIFIEKE INDICATOREN VOOR LENINGEN.....	53
SPECIFIEKE INDICATOREN VOOR VRIJE BEROEPSBEOEFENAREN	59
VOOR MEER INFORMATIE.....	63

Inleiding

Criminaliteitsbestrijding

Criminaliteitsbestrijding is van oudsher steeds gericht geweest op het oplossen van gepleegde misdrijven. Sinds eind jaren tachtig van de vorige eeuw is binnen dit dadergericht opsporen meer aandacht gekomen voor de opbrengsten van criminele activiteiten en de ontneming daarvan. Meer recent is de ontwikkeling dat ongebruikelijke en verdachte (financiële) transacties startpunt zijn van een strafrechtelijk onderzoek zonder dat enig zicht bestaat op een gronddelict.

Waarom criminelen geld moeten witwassen

Een persoon die misdrijven pleegt, zal in eerste instantie willen voorkomen dat hij voor zijn criminele activiteiten in beeld komt bij Justitie, de politie, andere opsporingsdiensten of de Belastingdienst. Daarnaast zal hij willen voorkomen, mocht hij worden aangehouden, dat zijn crimineel verkregen vermogen kan worden getraceerd en in beslag wordt genomen.

Heeft hij dit 'overleefd' en wil hij van zijn nieuw verworven rijkdom gaan genieten, dan doet zich een nieuw probleem voor. In veel gevallen namelijk, zal het aangegeven (legitieme) inkomen en vermogen onvoldoende zijn om als verklaring te kunnen dienen voor omvangrijke bestedingen. Gaat hij toch zijn geld (zichtbaar) uitgeven, bijvoorbeeld aan een dure auto, dan loopt hij het risico dat de Belastingdienst, de politie of Justitie een onderzoek gaat instellen naar de herkomst van het geld. Uit dit onderzoek kan naar voren komen dat het vermogen is opgebouwd uit niet aangegeven, mogelijk zelfs crimineel verkregen, inkomen.

Om het uit misdrijf verkregen geld zorgeloos te kunnen uitgeven zal de crimineel er enerzijds voor moeten zorgen dat er geen direct verband meer te leggen valt tussen het vermogen en de illegale herkomst, anderzijds zal hij een verklaring moeten hebben die ziet op een (schijnbaar) legale herkomst van het vermogen. Met andere woorden: hij zal zijn gelden moeten gaan witwassen.

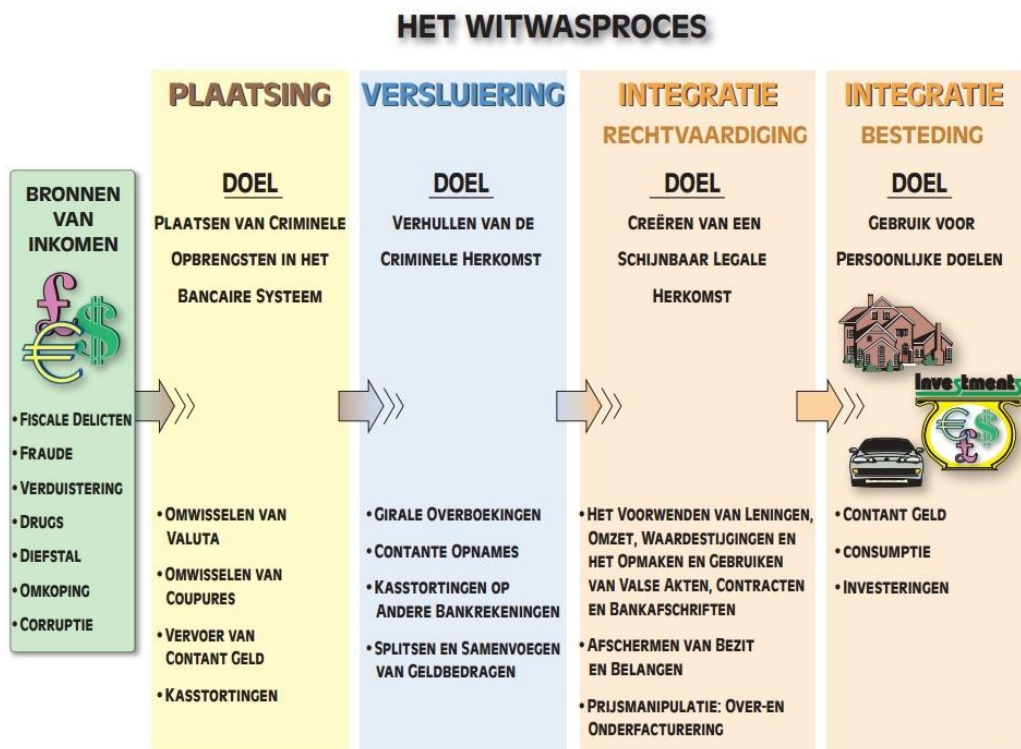

Witwassen

Definitie

De Financial Action Task Force (FATF) is een intergouvernamenteel lichaam dat als doel heeft te werken aan de ontwikkeling en bevordering van beleid om witwassen en de financiering van terrorisme te bestrijden. De FATF is het instituut dat internationale standaarden ontwikkelt en monitort met betrekking tot anti-witwasregelgeving. De FATF heeft witwassen gedefinieerd als een handeling of een reeks van handelingen gericht op het doorbreken van het verband tussen de criminele activiteiten en de opbrengsten daaruit, alsmede het geven van een schijn van een legale herkomst aan die opbrengsten.

Witwasbestrijding: waarom?

Bij het plegen van misdrijven, zoals drugshandel, diefstal, oplichting en belastingfraude, wordt door criminelen veel geld verdiend. Dit geld wordt voor een groot deel weer uitgegeven aan het financieren van nieuwe criminele activiteiten, maar deels ook aangewend voor legale doeleinden en bestedingen. Door het succesvol witwassen van gelden wordt het plegen van criminele activiteiten in standgehouden en bevorderd. Daarnaast kunnen criminelen met hun investeringen en bestedingen invloed krijgen op personen en legale sectoren. Witwassen vormt hierdoor een ernstige bedreiging voor de legale economie en tast de integriteit van het financiële en economische verkeer aan. Het bestrijden van witwassen kent verschillende doelen.

Het dienen van het maatschappelijk belang

Criminaliteit veroorzaakt veel materiële en immateriële schade aan derden, individuen of de maatschappij als geheel. Voorts kunnen bepaalde beroepsgroepen (advocaten, notarissen) en sectoren (vastgoed, horeca, financiële instellingen) een slecht imago krijgen en dit kan leiden tot vertrouwensverlies bij het publiek. Ook kan het leiden tot verstoorde concurrentieverhoudingen. Witwassen geeft de crimineel mogelijkheden zijn illegale activiteiten voort te zetten en uit te breiden of in legale sectoren macht en aanzien te verwerven (sociale status). Ook kan het beeld ontstaan dat misdaad loont, met als gevolg een aanzuigende werking op anderen, waaronder ook jongeren.

Het in beeld krijgen van (betrokkenen bij) fiscale onregelmatigheden

Ongebruikelijke transacties kunnen zicht geven op fiscale onregelmatigheden uit het recente of verdere verleden en de betrokkenen daarbij. Vermogen dat is gevormd uit inkomen waarover geen inkomstenbelasting meer kan worden nagevorderd (termijn), kan via de strafrechtelijke aanpak van witwassen geheel of gedeeltelijk worden ontnomen.

Het in beeld krijgen van (betrokkenen bij) overige misdrijven

Het alleen volgens de geldende regelgeving belastingen van de inkomens van criminelen, zal niet leiden tot het ontdekken van mogelijke witwassituaties. Dit zal ook het misdrijf of de winstgevendheid daarvan niet voorkomen. De detectie van ongebruikelijke transacties kan zicht geven op criminelen en hun

illegale activiteiten. Het delen van deze informatie met de FIOD en het OM, of het melden aan de FIU, kan leiden tot de start van een strafrechtelijk onderzoek.

Het zicht krijgen op crimineel vermogen ter afnemning

De detectie van ongebruikelijke transacties kan zicht geven op de bestemming van criminele gelden. Deze vermogensbestanddelen, denk onder meer aan contant geld, bankrekeningen, vorderingen op derden, effecten, auto's, boten, sieraden en vastgoed, kunnen verbeurd worden verklaard indien deze direct of indirect, geheel of gedeeltelijk, voortkomen uit een misdrijf.

Wettelijke context

In een meerderheid van de landen bestaat een wettelijke regeling voor de bestrijding van witwassen en is witwassen een separaat strafbaar gesteld delict in het Wetboek van Strafrecht. Het Wetboek van Strafrecht bepaalt in die gevallen welke activiteiten met betrekking tot de opbrengsten van misdrijven verboden zijn en geeft vaak een opsomming van de relevante delicten, ook wel genoemd 'gronddelicten'. Landen kunnen een 'alle delicten' benadering hebben, alle strafbare feiten die in het Wetboek van Strafrecht zijn opgenomen. Ook kan sprake zijn van een beperking tot 'ernstige delicten', of een drempel zijn ingebouwd met betrekking tot de minimaal vereiste strafmaat voor dat delict. Combinaties zijn ook mogelijk.

Het komt voor dat in de strafbepaling ter zake witwassen, fiscale delicten zijn genoemd als een van de gronddelicten. Ook is het mogelijk dat fiscale delicten niet als zodanig zijn benoemd. Dit laatste betekent echter niet dat belastingdiensten in die landen geen rol hebben in de bestrijding van witwassen. Opbrengsten van misdrijven die wel zijn benoemd als gronddelict kunnen nog steeds worden gedetecteerd door belastingdiensten en deze opbrengsten kunnen ook fiscale relevantie hebben.

Hier kan de specifiek voor het land geldende wettelijke context worden ingevoegd.

Voor Nederland geldt dat elk *misdrijf* genoemd in het Wetboek van Strafrecht of de bijzondere wetten, waaronder ook het fiscale

misdrijf van artikel 69 AWR, in Nederland als gronddelict voor witwassen kan dienen.

Het witwasproces

Het oogmerk van belastingfraudeurs en andere personen die zich met een breed scala aan criminele activiteiten bezighouden, is het verhullen van de criminele herkomst en het geven (voorwenden) van een schijnbaar legale herkomst aan opbrengsten verkregen uit misdrijven. Het oogmerk is ook dit op zo'n manier te doen dat het moeilijk is de herkomst vast te stellen, als ook om het zelf ter beschikking te hebben, zonder dat vragen worden gesteld. De opbrengsten worden bijvoorbeeld ondergebracht op bankrekeningen, in vastgoed, in aandelen, in verzekeringspolissen of andere bezittingen die later te gelde kunnen worden gemaakt. Of het gronddelict nu drugshandel, illegale wapenhandel, corruptie of enig ander misdrijf betreft, het proces van witwassen dat gebruikt wordt om opbrengsten van misdrijven een schijnbaar legale herkomst te geven, wordt wereldwijd in drie fasen onderscheiden: plaatsing, versluiering en integratie. Dit zijn de drie witwasfasen. De integratiefase kan verder worden onderverdeeld in twee subfasen: rechtvaardiging en investering.

Plaatsen

Deze fase heeft tot doel het plaatsen/afstorten van contant geld in het girale verkeer bij een bank in het eigen land of in het buitenland. Voor dit doel kan het contante geld worden omgewisseld voor andere waardevolle zaken zoals handelsgoederen, diamanten, goudstaven e.d. Het contante geld kan ook worden omgewisseld naar andere valuta, in grotere coupures en/of worden gesplitst in kleinere bedragen om transport door geldkoeriers gemakkelijker te maken. Het contante geld of de andere waardevolle zaken kunnen worden getransporteerd naar het buitenland en zo het land waar het misdrijf is gepleegd, verlaten. Het kan vervoerd worden naar het land waar de crimineel woont of verblijft, of naar een land waar eenvoudig contant geld in het girale verkeer kan worden gebracht of kan worden geïnvesteerd. Transport kan natuurlijk plaatsvinden per auto, maar ook per vliegtuig (passagiers en/of vracht). Ook kan gebruik worden gemaakt van ondergronds bankieren. Voor al deze activiteiten kunnen ook derden worden ingeschakeld, personen of ondernemingen. Geld dat afkomstig is uit bijvoorbeeld belastingfraude of beleggingsfraude staat vaak al op een bankrekening en kan heel eenvoudig elektronisch worden verstuurd. Niet alle opbrengsten van misdrijven bestaan uit contant

geld, of zelfs uit geld. Zaken afkomstig van diefstal kunnen ook geruild worden tegen andere (waardevolle) zaken.

Versluieren

Deze fase heeft tot doel de criminele herkomst van het geld te verhullen en te versluieren. Gelden kunnen giraal veelvuldig worden overgeboekt en gesplitst, waarbij gebruik wordt gemaakt van banken in landen met een bankgeheim en van bankrekeningen die op naam staan van offshore-vennootschappen waarvan de aandelen aan toonder zijn uitgegeven. Door gelden te storten, over te boeken, tegoeden op te nemen en opnieuw te storten op andere rekeningen, wordt het papieren spoor (papertrail) en daarmee het zicht op de feitelijke herkomst of de uiteindelijke bestemming verhuuld.

Integratie: Rechtvaardigen

Deze fase heeft tot doel een ogenschijnlijk legale herkomst te geven aan het geld of een voorwerp dat feitelijk - middellijk of onmiddellijk - uit enig misdrijf afkomstig is. Dit voorwenden van een legale herkomst kan door:

- Het doen van zaken met jezelf (voorwenden van inkomen, voorwenden van vermogenswinst en het voorwenden van leningen);
- Het afschermen van gerechtigdheid tot vermogensbestanddelen (o.a. afscherm- en gebruiksconstructies), of;
- Door criminele gelden te gebruiken bij transacties met derden (met crimineel geld 'kopen' van vermogensgroei, het 'kopen' van 'witte winsten' of het kopen van een 'regulier' salaris).

Het voorwenden van een legale herkomst gebeurt in de vorm van transacties (facturen, boekhouding, contracten), bescheiden (akten, taxatierapporten, winstverklaringen, bankafschriften, correspondentie) en het geven van schriftelijke of mondelinge verklaringen. Gebruikelijke rechtvaardigingsmethoden zijn:

- Het voorwenden van een lening: loan-back of back-to-back;
- Het voorwenden van een vermogenstoename: aan- en verkoop (on)roerende zaken, voorwenden van casinowinsten, loterijprijzen, erfenissen, schenkingen, waardestijgingen, schadeclaims, etc.;

- Het afschermen van bezit en belangen (gebruiks- en afschermconstructies);
- Prijsmanipulatie: over- en onderfacturering;
- Omzetmanipulatie: het samenvoegen van illegale inkomsten met legale bedrijfsinkomsten.

Integratie: Besteden

In deze eindfase is het doel om de criminele opbrengsten voor persoonlijk gebruik te besteden. Contant of giraal geld kan gebruikt worden voor:

- Reserveren: contant geld beschikbaar houden;
- Consumptie: dagelijkse uitgaven, levensstijl, sieraden, auto's, jachten, kunst;
- Investerings: bankrekeningen, vastgoed, aandelen, vorderingen, bedrijfsmatige legale en illegale (her)investerings in binnen- en buitenland.

Criminelen zijn met name gecharmeerd van dure auto's of spenderen hun geld aan de inrichting van hun woning en aan een luxe levensstijl. Criminelen zullen proberen om deze uitgaven te betalen met de opbrengsten van hun misdrijven en op deze wijze wit te wassen, zonder ontdekt te worden door de Belastingdienst of opsporingsinstanties.

Trends en ontwikkelingen in witwassen

Traditionele witwasmethoden concentreren zich op het gebruik van contant geld en ondernemingen met veel contant geldverkeer. Dit blijft ook een belangrijk terrein. Echter, criminelen zullen proberen innovatieve methoden te ontwikkelen om de kwetsbaarheden in het financiële stelsel te gebruiken om zo te trachten de handhavers een stap voor te blijven. Vastgoed, leningen en 'trade based' witwassen zijn voorkeursmethoden van criminelen om de opbrengsten van fiscale delicten en andere misdrijven wit te wassen. Deze methoden worden verderop beschreven. Het gebruik van creditcards, uitgegeven door offshore banken, is toegenomen. Het is te verwachten dat criminelen in toenemende mate gebruik zullen gaan maken van de kwetsbaarheden van producten die op moderne technologie zijn gebaseerd, zoals elektronisch geld, de handel op het internet, maar ook het online gokken.

Rol van de medewerkers van de Belastingdienst

Inleiding

De kerntaak van de medewerker van de Belastingdienst ziet op de heffing, controle en inning van rijksbelastingen. De bevoegdheden die aan de medewerker van de Belastingdienst bij wet zijn toegekend en de gegevens waarover hij kan beschikken, stellen hem in een unieke positie. Een unieke positie die hem in staat stelt om gedurende de rechtmatige uitoefening van zijn functie, naast onjuistheden in fiscale aangiften, ook signalen van witwassen en andere maatschappelijk relevante (financieel-economische) misdrijven te onderkennen, die anders niet aan het licht komen. Medewerkers van de Belastingdienst kunnen bijdragen aan de bestrijding van witwassen door het detecteren en melden van ongebruikelijke transacties, overeenkomstig de regelgeving. Of door het aanmelden van een casus voor strafrechtelijk onderzoek volgens de bestaande structuren. Dit handboek is een instrument voor medewerkers van de Belastingdienst om witwassituaties te herkennen, maar de detectie van witwassituaties in een casus kan ook de aanleiding zijn om belastingontduiking die in het verleden is gepleegd, te ontdekken.

Bevorderen kennis en bewustwording

Medewerkers van de Belastingdienst bevinden zich vaak in een unieke positie om de eerste tekenen van een mogelijke witwassituatie of een fiscaal delict te herkennen. In het algemeen biedt hun opleiding en ervaring veel mogelijkheden om ongebruikelijke of verdachte transacties te detecteren. Hoewel het doel van dit handboek is om de bewustwording van medewerkers van de Belastingdienst te vergroten, ten aanzien van mogelijke witwassituaties en/of fiscale delicten, vervangt het niet het geldende beleid of de geldende procedures. Medewerkers van de Belastingdienst moeten zich houden aan de voorschriften en werkwijzen zoals ze in Nederland zijn vastgesteld.

Medewerkers van de Belastingdienst moeten zich er van bewust zijn dat, voor het toetsen van feiten aan een norm, het noodzakelijk is onderscheid te maken tussen 'schijn' en 'wezen'. Daarbij is het zinvol om de volgende begrippen te onderscheiden:

16 – Rol van de medewerkers van de Belastingdienst

- Feiten: gebeurtenissen of handelingen waarvan de werkelijkheid vaststaat;
- Beweringen: een mening of stelling in de vorm van een uitspraak, verklaring of document, zoals facturen, contracten, koopovereenkomsten, akten, taxatierapporten, belastingaangiften, jaarstukken;
- Aannames: een veronderstelling;
- Gevolgtrekkingen: hetgeen men uit de feiten of de beweringen afleidt, de conclusie.

Het beoordelen van de beschikbare informatie op deze wijze kan medewerkers van de Belastingdienst helpen voorkomen dat zij conclusies trekken op basis van beweringen en aannames, in plaats van op vastgestelde feiten. Het mag duidelijk zijn dat witwasconstructies gebaseerd zijn op beweringen. Het meest belangrijke instrument voor medewerkers van de Belastingdienst is zelf heel kritisch na te denken over hetgeen wordt waargenomen en:

- Beweringen te onderzoeken, zijn deze juist en worden ze niet ten onrechte als vaststaand aangenomen;
- Ontbrekende feiten niet zelf aan te vullen, maar de eigen aannames als hypothese te onderzoeken;
- Conclusies te trekken op basis van de kennis van witwastechnieken zoals deze gebruikt worden door criminelen.

Het belang van het signaleren van ongebruikelijke transacties

Opbrengsten van misdrijven kunnen zichtbaar worden voor medewerkers van de Belastingdienst. Deze zichtbaarheid heeft vaak te maken met:

- Contant geld: vervoer, wisselen, storten of uitgeven;
- Het gebruik van bekende witwasmethoden;
- De toename van inkomen en/of vermogenswinsten;
- Ongebruikelijk bezit (bijvoorbeeld kunst, dure auto's), ongebruikelijke leningovereenkomsten en toegenomen welstand die niet in verhouding staat tot het aangegeven inkomen.

Het signaleren van 'fout' geld ziet vooral op ongebruikelijke transacties die mogelijk witwassen inhouden. Ongebruikelijk betekent dat een transactie afwijkt van hetgeen gebruikelijk is in

een branche of afwijkt van de gewoonten van een persoon, rekening houdend met achtergrond, reguliere activiteiten of aangegeven inkomen/vermogen. Afwijkingen van normaal of te verwachten gedrag kunnen een risico inhouden. Hoe groter de afwijking, of hoe vaker voorkomend, hoe groter het risico van witwassen wordt. Aanvullend onderzoek is dan noodzakelijk.

In het algemeen hebben ongebruikelijke transacties bepaalde kenmerken. Deze kenmerken ontstaan doordat criminelen proberen om:

- De illegale oorsprong en de geldstromen van criminele opbrengsten te versluieren en te rechtvaardigen;
- Het bezit of de besteding van dat geld te versluieren en te rechtvaardigen.

Deze kenmerken zien op:

- Het feit dat de herkomst van het geld/het bezit niet helder is;
- Het feit dat de identiteit van betrokken partijen niet helder is;
- Het feit dat de transactie niet past in de achtergrond of bij het aangegeven inkomen van de persoon;
- Het feit dat er geen (bedrijfs)economische of logische verklaring is voor de transactie.

Om ongebruikelijke transacties te kunnen herkennen, zijn deze algemene kenmerken omgezet in witwasindicatoren voor:

- Natuurlijke personen (niet-winst)
- Kantoortoets en voorbereiding controle
- Uitvoering controle (winst)
- Specifieke indicatoren voor vastgoed
- Specifieke indicatoren voor contant geld
- Specifieke indicatoren voor internationale handelsstromen
- Specifieke indicatoren voor leningen
- Specifieke indicatoren voor vrije beroepsbeoefenaren

De melding van ongebruikelijke transacties

Het melden van ongebruikelijke transacties door medewerkers van belastingdiensten verschilt per land, het melden kan een

18 – Rol van de medewerkers van de Belastingdienst

---

mogelijkheid (recht) of een verplichting zijn. Het is voor medewerkers van belastingdiensten noodzakelijk om zich op de hoogte te stellen van de vereisten en mogelijkheden in het eigen land, opdat snel adequaat kan worden gereageerd.

Het kan passend zijn hier specifieke mogelijkheden en verplichtingen met betrekking tot het melden van ongebruikelijke transacties op te nemen.

Sinds 11 juni 2003 kent de Belastingdienst het 'meldrecht inzake ongebruikelijke transacties'. Vanaf dat moment melden medewerkers van de Belastingdienst ongebruikelijke transacties die kunnen duiden op witwassen van uit misdrijf afkomstig geld, via de Coördinatiegroep Witwassen bij de FIOD in Haarlem, aan FIU Nederland.

Afronden of stilleggen van het onderzoek

Medewerkers van belastingdiensten moeten zich aan wetgeving, beleid en procedures van het eigen land conformeren, met betrekking tot de vraag of het administratieve onderzoek kan doorgaan of niet. Als dat een passende maatregel is, dan moet het onderzoek worden aangemeld voor strafrechtelijke behandeling voor het gronddelict of voor witwassen. Sommige belastingdiensten doen deze strafrechtelijke onderzoeken zelf.

In Nederland gelden voor fiscale delicten de AAFD-richtlijnen. Op het moment dat sprake is van een 'redelijk vermoeden' wordt een afweging gemaakt en een keuze voor fiscale afdoening met boete of een strafrechtelijk onderzoek.

Internationale informatie-uitwisseling

Belastingdienstmedewerkers moeten zich bewust zijn van de internationale geldstromen die verbonden zijn aan nationale en internationale misdrijven. Het uitwisselen van informatie tussen belastingdiensten van landen, ook wel 'wederzijdse bijstand' genoemd, is van groot belang in de bestrijding van belastingfraude en witwassen. Als er wettelijke mogelijkheden zijn om informatie uit te wisselen met betrekking tot ongebruikelijke transacties, dan moeten medewerkers van belastingdiensten overwegen deze informatie spontaan te verstrekken aan andere landen, als de informatie over deze ongebruikelijke transacties relevant is voor dat andere land. Uiteraard moet dit volgens de geldende procedures

gebeuren, door de competente autoriteit van het verstreckende land.

Even een voorbeeld: een ingezetene van het ene land bezit vastgoed in een ander land. Dit laatste land verstrekt aan het thuisland van de ingezetene alle relevante informatie met betrekking tot het vastgoed. Te denken is aan de notariële akte, de waarde van het vastgoed en informatie over de verstrekte (hypothecaire) lening. Dit maakt het mogelijk voor het thuisland de fiscale verplichtingen en de financiële positie van de ingezetene te beoordelen, vooral met betrekking tot de herkomst van het geld.

Medewerkers van belastingdiensten moeten ook overwegen een verzoek om informatie te doen als er grensoverschrijdende activiteiten of transacties zijn. Een voorbeeld:

Een ingezetene van een land heeft een lening gekregen van een natuurlijk persoon uit een ander land, zonder dat er rente wordt betaald of wordt afgelost. Dit is ongebruikelijk en het thuisland van de leningnemer zou vragen kunnen stellen over de fiscale en financiële positie van de leninggever in het buitenland, om het bestaan van de lening en de herkomst van het geld vast te stellen.

Natuurlijke personen (niet-winst)

Inleiding

Tijdens een boekenonderzoek of een kantoortoets van een belastingaangifte, zijn er factoren die kunnen ondersteunen bij het herkennen van mogelijke witwassituaties. Deze factoren, of 'indicatoren', vereisen eenvoudige observatie-vaardigheden en onderzoek naar de beschikbare documenten. Personen willen hun criminele verdiensten op enig moment (deels) legaal aanwenden. Dit kan leiden tot bezit of zichtbaar gebruik van vermogensbestanddelen. Indien deze personen onvoldoende legitieme inkomsten hebben om hun uitgaven of bezit te verantwoorden, spreken we van 'ongebruikelijk bezit' of 'ongebruikelijk gebruik' van vermogensbestanddelen. Het kan gaan opvallen dat de persoon 'boven zijn stand' leeft. Om dit 'opvallen' te voorkomen, kan de persoon inkomen of vermogensgroei gaan voorwenden, bijvoorbeeld als zijnde afkomstig uit een erfenis of van een loterijwinst. Sommige criminelen zullen proberen de herkomst van het geld te versluieren door hier een ogenschijnlijk legitieme herkomst aan te geven. Dit kan door gebruiksconstructies en afschermconstructies, maar ook door 'zaken doen met jezelf' en 'zaken doen met derden'.

Indicatoren

Ongebruikelijk inkomen

- Geen, of een te laag, inkomen om te voorzien in normaal levensonderhoud
- Persoon leeft 'boven zijn stand'

Ongebruikelijke vermogensstijgingen

- Schenking of erfenis afkomstig van een crimineel
- Fictieve erfenis
- Inkeer door bekende criminelen of hun familieleden
- Gokwinsten en loterijprijzen

Ongebruikelijk bezit en gebruik van vermogensbestanddelen

- Persoon met een laag inkomen bezit dure vermogensbestanddelen (auto, boot, vastgoed)
- Persoon bezit buitenlandse vermogensbestanddelen die niet zijn aangegeven

Ongebruikelijke schulden

- Het verkrijgen van een hypotheek of andere lening op basis van een, verhoudingsgewijs, te laag inkomen
- Het verkrijgen van een lening van niet geïdentificeerde partijen

Ongebruikelijke transacties

- Het kopen van dure vermogensbestanddelen (bijv. een woning) op een verhoudingsgewijs laag inkomen
- Het kopen van een duur vermogensbestanddeel (bijv. een woning) ver onder de marktwaarde
- Het verkrijgen van een hypothecaire lening op basis van een verhoudingsgewijs laag inkomen
- Betrokkenheid bij een ABC-transactie zonder een achtergrond te hebben in vastgoed (zie 7.3, voorbeeld)

- Transactie in contant geld met een onbekende persoon (fictieve omzet)
- Informatie uit externe bronnen (bijv. politie, media)

Voorbeelden

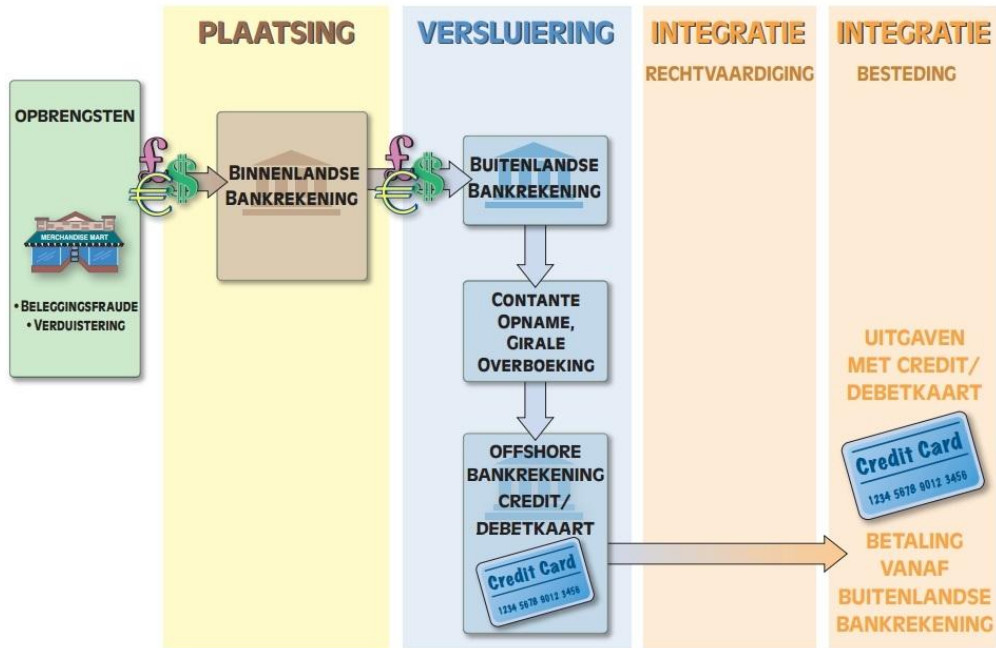
Een belastingplichtige leeft 'boven zijn stand'

Een laag gezinsinkomen betekent meestal dat er beperkte mogelijkheden zijn om dure vermogensbestanddelen te kopen, te bezitten of te gebruiken. Dure vermogensbestanddelen kunnen gekocht zijn met 'aanvullend' inkomen uit misdrijven. De volgende casusposities zijn voorbeelden van discrepanties tussen bestedingen en aangegeven inkomen:

- Een aandeelhouder stort bedragen in zijn BV die niet overeenkomen met zijn aangiften inkomstenbelasting;
- Er is een toename van het persoonlijk vermogen die niet verklaard kan worden uit de winst uit onderneming of het anderszins aangegeven inkomen;
- Een onderzoek naar de persoonlijke bankrekeningen toont geen middelen die het mogelijk maken de gevoerde levensstandaard te financieren;
- Een belastingplichtige maakt gebruik van offshore credit/debet kaarten en het is onbekend waar de middelen vandaan komen om deze bron te 'voeden'.

BUITENLANDSE CREDIT/DEBETKAART

In dit voorbeeld worden de opbrengsten van misdrijven gestort op een binnenlandse bankrekening. Deze rekening is niet aangegeven in de belastingaangiften. Het geld wordt overgemaakt naar een offshore bankrekening. Daar kan het geld worden opgenomen en op een andere offshore bankrekening worden gestort. Deze laatste rekening heeft een credit- of debetkaart. Deze betaalkaarten kunnen overal ter wereld worden gebruikt om het criminele geld te besteden.

Kantoortoets en voorbereiding controle

Inleiding

Dit hoofdstuk behandelt de belangrijkste indicatoren die van belang zijn in de voorbereidingsfase van een boekenonderzoek of bij de uitvoering van een kantoortoets. Veel vragen kunnen pas worden beantwoord als het boekenonderzoek feitelijk start. Echter, ook bij de kantoortoets en bij de voorbereiding van een boekenonderzoek bestaat de mogelijkheid dat de medewerker van de Belastingdienst witwasindicatoren herkent. Deze witwasindicatoren zouden onderdeel kunnen worden van een initiële checklist die gehanteerd kan worden om de reikwijdte van het onderzoek en het controleprogramma vast te stellen. Indicatoren die in de voorbereidingsfase van een onderzoek worden gezien, kunnen te maken hebben met fiscale delicten, maar ook met andere criminele activiteiten. Als een onderneming wordt gecontroleerd, kan ook worden gekeken naar de inkomstenbelastingaangiften van de betrokken natuurlijke personen, zeker als zij eigenaar zijn van de onderneming. Geld dat afkomstig is uit fiscale misdrijven (bijvoorbeeld niet-verantwoorde omzet) kan zichtbaar worden doordat de natuurlijke persoon leningen verstrekt aan zijn onderneming, of doordat een vermogenswinst wordt behaald op een vermogensbestanddeel dat een onduidelijke of kwestieuze aankoopfinanciering had. Andere indicatoren van witwassen bij natuurlijke personen kunnen in het eerdere hoofdstuk over dit onderwerp worden gevonden.

Indicatoren

Ongebruikelijk buiten de aangifte

- Uiteindelijk belanghebbende tot de vennootschap is niet bekend (zie voorbeeld hierna)
- Eigendom van de onderneming ligt bij een relatie/partner van een persoon met een criminele achtergrond
- Ongebruikelijke internationale vennootschapsstructuur zonder duidelijk commercieel, juridisch of fiscaal belang
- Aan- of verkoopprijs van de onderneming (aandelen) wijkt sterk af van de geschatte waarde
- Betrokkenheid van een buitenlands trustkantoor bij een lokale onderneming
- Informatie van derden die ziet op witwassen

Ongebruikelijke posten op de balans

- Mutaties in het vermogen niet passend bij de ondernemer/onderneming, bijvoorbeeld stortingen van kapitaal
- Leningen waarbij de rente wordt bijgeschreven op de hoofdsom
- Hoge kassaldi die ook buitensporig hoog zijn voor de branche

Ongebruikelijke posten op de verlies- en winstrekening

- Zeer sterke stijging van de omzet in korte tijd
- Zeer sterke stijging van de brutowinstmarge

Kengetallen m.b.t. kosten en omzet wijken sterk af van branchegemiddelden

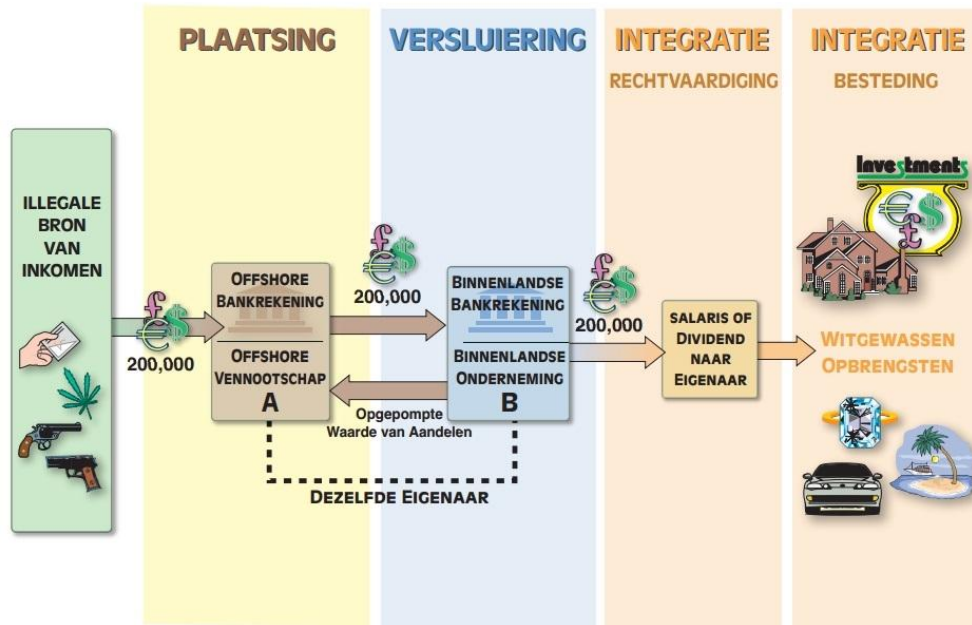
Voorbeelden

Niet-transparant eigendom

Bij transparantie in de aandeelhoudersrelaties van vennootschappen valt te zien wie als natuurlijk persoon gerechtigd is tot het vermogen van een vennootschap. Deze uiteindelijk gerechtigde zal ook de aandelen opnemen in de aangifte inkomstenbelasting. Bij afwezigheid van transparantie is de uiteindelijk belanghebbende niet bekend. Juist dit wil de crimineel bereiken: zijn criminele vermogen afschermen op zo'n manier dat hij wel de beschikkingsmacht behoudt, maar dat voor anderen niet zichtbaar is dat hij de eigenaar is van dat vermogen. Het ontbreken van transparantie in het aandeelhouderschap is daarom een indicator voor het mogelijk bewust afschermen van gerechtigdheid tot (crimineel) vermogen.

Een belangrijk instrument voor het verhullen van de uiteindelijk gerechtigde is het gebruik van offshore entiteiten, trusts of offshore vennootschappen. Een offshore vennootschap is een buitenlandse rechtspersoon die uitsluitend buiten het land van oprichting economische activiteiten mag verrichten. Dergelijke ondernemingen spelen een belangrijke rol in de verhulling, verplaatsing en investering van opbrengsten van misdrijven, als ook in de verhulling van de uiteindelijk gerechtigden tot het vermogen. Een offshore vennootschap kan snel worden opgericht en worden bestuurd door een lokaal trustkantoor, vaak vindt dit plaats in een belastingparadijs waar een strikt bankgeheim geldt en er geen verplichtingen zijn de jaarrekening te publiceren. Onderstaande casus illustreert de gebruikte methoden:

NIET-TRANSPARANTE EIGENDOM

In deze casus wil de crimineel USD 200.000 crimineel geld witwassen. Dit geld wordt gestort op een (buitenlandse) bankrekening van offshore vennootschap 'A', die eigendom is van de crimineel. De crimineel wil het geld in eigen land beschikbaar hebben en kunnen besteden. Het geld wordt overgemaakt naar een binnenlandse bankrekening op naam van onderneming 'B', om aandelen in deze onderneming te kopen. Onderneming 'B' is ook eigendom van de crimineel. De waarde van de aandelen 'B' wordt daarmee met USD 200.000 'opgepompt'. Onderneming 'B' heeft dan een banktegoed van USD 200.000 beschikbaar. Dit tegoed wordt uitbetaald aan de crimineel als dividend of als salaris, waarmee het voor de crimineel beschikbaar en besteedbaar is als witgewassen geld.

Aan- of verkoopprijs van de onderneming (aandelen) wijkt sterk af van de geschatte waarde

Criminelen investeren hun geld ook in legale ondernemingen, bijvoorbeeld door deze aan te kopen. De interesse voor de aankoop van een legale onderneming kan voortkomen uit de wens om vermogen te laten renderen, minder risicovolle activiteiten te gaan

verrichten of om bestaande activiteiten uit te breiden. Een legale onderneming kan ook dienstbaar worden gemaakt aan de criminele activiteiten en criminelen gebruiken legale ondernemingen om door middel van de aankoop, exploitatie en financiering daarvan, geld wit te wassen. De aankoop van de onderneming, of de aandelen daarvan, tegen een prijs ver beneden de marktwaarde van de onderneming, is daarvoor een indicator. De aankoop kan deels met crimineel geld worden betaald, buiten de officiële koopsom om. Een andere indicator is de relatief hoge vermogenswinst die bij verkoop wordt gehaald, als deze wordt vergeleken met de eigendomsduur. Dit kan een indicatie zijn dat bij de aankoop crimineel geld is gebruikt. In deze situatie kan ook sprake zijn van een fictieve vermogenswinst door de kopende partij een te hoge prijs te laten betalen, onder de afspraak dat het meerdere aan de koper zal worden terugbetaald uit de (criminele) middelen die de verkoper beschikbaar heeft.

Uitvoering controle (winst)

Inleiding

In de voorbereiding van een boekenonderzoek en bij het vaststellen van het controleprogramma, kunnen aanwijzingen voor ongebruikelijke situaties worden onderkend. Deze aanwijzingen zullen tijdens het onderzoek moeten worden onderzocht. Met name tijdens de controle, waarbij in de administratie op transactieniveau kan worden getoetst, zullen ongebruikelijke transacties kunnen worden blootgelegd. Deze ongebruikelijke transacties kunnen fiscale risico's, maar ook witwasrisico's blootleggen.

Indicatoren

Ongebruikelijke transacties en transactiepartijen

- De ondernemer heeft weinig kennis van zaken over de activiteiten van de onderneming
- Transacties die niet passen bij de aard van de onderneming
- Transacties die elke (bedrijfs)economische grondslag ontberen
- Transacties of overeenkomsten zonder relevante correspondentie of documenten
- Transacties met offshore vennootschappen
- Transacties met een persoon (of diens partner) met een criminele achtergrond
- Transacties met niet-transparante afnemers, leveranciers of financiers
- Transacties met zakenrelaties die op hetzelfde adres zijn gehuisvest
- Transacties die als verkoop van vermogensbestanddelen zijn verantwoord, terwijl er geen zicht is op bezittingen die verkocht zijn

Ongebruikelijke geldstromen

- Betalingen aan of ontvangsten van niet-transactiepartijen
- Betalingen aan of ontvangsten van offshore vennootschappen
- De zakelijke bankrekening wordt gebruikt als doorstroomrekening voor gelden van derden ('doorbetalingen')
- De herkomst van (grote) ontvangsten is niet vast te stellen
- Coupures en valuta van de bedragen die worden gestort of opgenomen van de bankrekening passen niet bij de aard van de onderneming
- Stortingen op de bankrekening die in de

kasadministratie niet als omzet terug te vinden zijn

- Geldstromen zonder een (bedrijfs)economische reden of relevante correspondentie/documentatie
- Ongebruikelijk gebruik van creditcards of debetcards.

Ongebruikelijke omzet

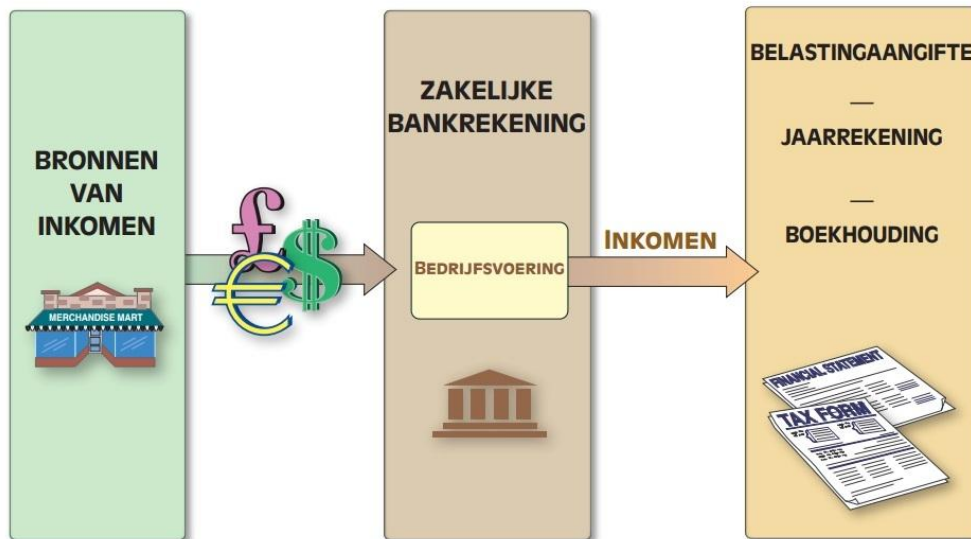
- Sterke stijging van de (anonieme) contante omzet (zie voorbeeld)
- Grote ontvangsten van contant geld voor de verkoop van luxe goederen
- Grote ontvangsten van contant geld voor goederen die niet zijn geleverd (fictieve kopers)
- Transacties zonder een duidelijke commerciële grondslag of documentatie in de administratie
- Transacties en overeenkomsten zonder inkoopkosten of relevante documentatie
- Transacties met een persoon (of diens partner) met een criminele achtergrond
- Verkooptransacties in bedrijfsvreemde goederen of diensten
- Hoge inkoopfacturen met een zeer globale omschrijving
- Inkoopfacturen van niet-transparante vennootschappen
- Winstdelingsovereenkomsten zonder relevante (bedrijfs)economische basis
- Ontbreken van onderliggende bescheiden of correspondentie

(Inkoop)kosten die niet leiden tot omzet

Voorbeelden

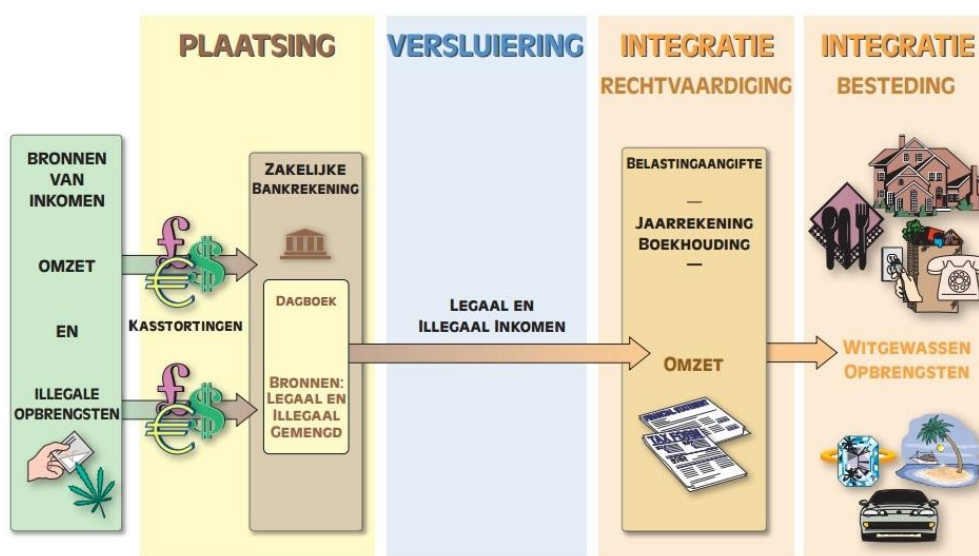
Sterke stijging van de (anonieme) contante omzet

DE ONDERNEMING OP HET EERSTE GEZICHT

In deze constructie worden de opbrengsten van misdrijven als omzet verantwoord. Criminele opbrengsten zijn vaak contant en in veel gevallen wordt contante omzet gefingeerd. Bij contante omzet kan namelijk de identiteit en de herkomst van het geld niet worden vastgesteld. In het voorbeeld hiervoor zal een oppervlakkig onderzoek van de beschikbare informatie en de boekhouding niet leiden tot de verdenking dat geld wordt witgewassen.

GEFINGEERDE OMZET

Wat hier feitelijk gebeurt, is dat de crimineel de illegale opbrengsten opmengt met legale opbrengsten uit omzet en deze op de zakelijke bankrekening stort. De illegale opbrengsten worden geboekt in de administratie alsof zij uit omzet afkomstig zijn en de daarmee behaalde extra winst wordt ook als winst in de belastingaangifte opgenomen. Dit betekent echter niet dat ook daadwerkelijk belasting wordt betaald over deze extra winsten, er kunnen nog te verrekenen verliezen zijn of fictieve aftrekposten als kosten worden opgevoerd.

Specifieke indicatoren voor vastgoed

Inleiding

Vastgoed is voor criminelen al sinds jaar en dag een belangrijke sector om opbrengsten van criminele activiteiten in te verbergen, het manipuleren van verkoopprijzen van vastgoed is een van de oudste en bekendste manieren om onderlinge criminele vorderingen te vereffenen. De markt voor vastgoed heeft daarnaast kenmerken die deze geschikt en aantrekkelijk maken: de relatief hoge geldsommen waar het om gaat, de waarschijnlijkheid dat op de lange termijn de waarde zal toenemen en de mogelijkheden om de eigendom van vastgoed te verhullen. Een aantal witwasmethoden met vastgoed zal hierna worden beschreven.

De aankoop

De crimineel koopt een pand en betaalt onderhands een deel van de koopsom met crimineel verkregen geld. Dit bedrag blijft buiten de officiële koopsom zoals in de akte vermeld. Bij verkoop wordt een ogenschijnlijk legitieme vermogenswinst behaald welke feitelijk met crimineel geld is gekocht. Het volledig betalen van een koopsom met crimineel geld vindt meestal plaats door het inschakelen van een buitenlandse rechtspersoon. Op deze wijze kan de herkomst van het geld, alsmede de uiteindelijke gerechtigde tot het vastgoed, in casu de crimineel, worden afgeschermd.

Financiering

De meest bekende witwasmethode bij financieringen is de loan-back-constructie. Via een financieringsovereenkomst leent de crimineel zijn eigen criminele geld terug. Feitelijk bestaat deze uit niet meer dan een leningovereenkomst tussen twee - ogenschijnlijk - onafhankelijke partijen. Als geldverstrekker wordt meestal een buitenlandse partij opgevoerd, bijvoorbeeld een 'bevriende relatie', 'familie in het buitenland' of een buitenlandse rechtspersoon. De geldverstrekker en de geldnemer zijn feitelijk één en dezelfde persoon.

Verbouwingen en gebruik van vastgoed

Panden kunnen worden verbouwd waarbij de kosten met crimineel verkregen geld worden voldaan. Bij verkoop wordt dan een ogenschijnlijk reguliere waardeestijging gerealiseerd, terwijl deze geheel of gedeeltelijk toe te schrijven is aan de verbouwing. Bij een pand dat wordt gehuurd kunnen de verschuldigde huurtermijnen contant worden voldaan met gelden uit misdrijf afkomstig.

Verkoop

De verkoop van een vastgoedobject aan een offshore vennootschap, tegen een prijs die ruim boven de marktwaarde ligt, creëert een ogenschijnlijk reguliere waardeestijging. De verkoop van een vastgoedobject aan een derde, ook tegen een prijs ruim boven de marktwaarde, creëert dezelfde ogenschijnlijke reguliere waardeestijging. De offshore vennootschap kan de aankoop met crimineel verkregen geld betalen en de kopende derde kan met crimineel verkregen geld buiten de akte om door de verkoper worden gecompenseerd.

Niet-transparante eigendom

De crimineel zal proberen zijn bezit, welstand of de herkomst van het geld om de aankoop te betalen, te verhullen. Voorbeelden zijn:

- Het gebruik van stromannen, een familielid, partner of een buitenlandse rechtspersoon, vaak offshore, die het vastgoed als juridisch eigenaar op hun naam zetten. De crimineel kan dan anoniem blijven.
- Derdengeldrekeningen of bankrekeningen op naam van buitenlandse rechtspersonen of trusts, waarbij het bestuur wordt gevormd door een zakelijk dienstverlener (belastingadviseur, advocaat, trustkantoor), worden gebruikt om de herkomst van het geld dat de aankoop van het vastgoed mogelijk maakt, te verhullen.

Gebruiksconstructies

Gebruiksconstructies zien bijvoorbeeld op het huren van een villa van een onafhankelijke verhuurder, waarbij huurcontracten al dan niet op naam van de crimineel zelf worden gesteld. De maandelijkse verplichtingen worden onopvallend (contant) uit criminele bron voldaan.

Indicatoren

Ongebruikelijk bezit

- Niet-transparante eigendom
- Te laag norminkomen ten opzichte van de koopsom
- Personen (of partners) met een criminele achtergrond
- Persoon hoort tot het sociale netwerk van een crimineel
- (Rechts)personen met een snelgroeiende vastgoedportefeuille

Ongebruikelijke transacties

- Ongebruikelijke partijen
- Ongebruikelijke koopsommen
- Ongebruikelijke resultaten

Ongebruikelijke financiering

- Ongebruikelijke herkomst van de gelden
- Ongebruikelijke financier
- Ongebruikelijke gefinancierde
- Ongebruikelijke financieringsovereenkomst
- Ongebruikelijk financieringsresultaat

Ongebruikelijke gebruiker van het vastgoed

Ongebruikelijke verklaringen

Voorbeeld

ABC-transacties

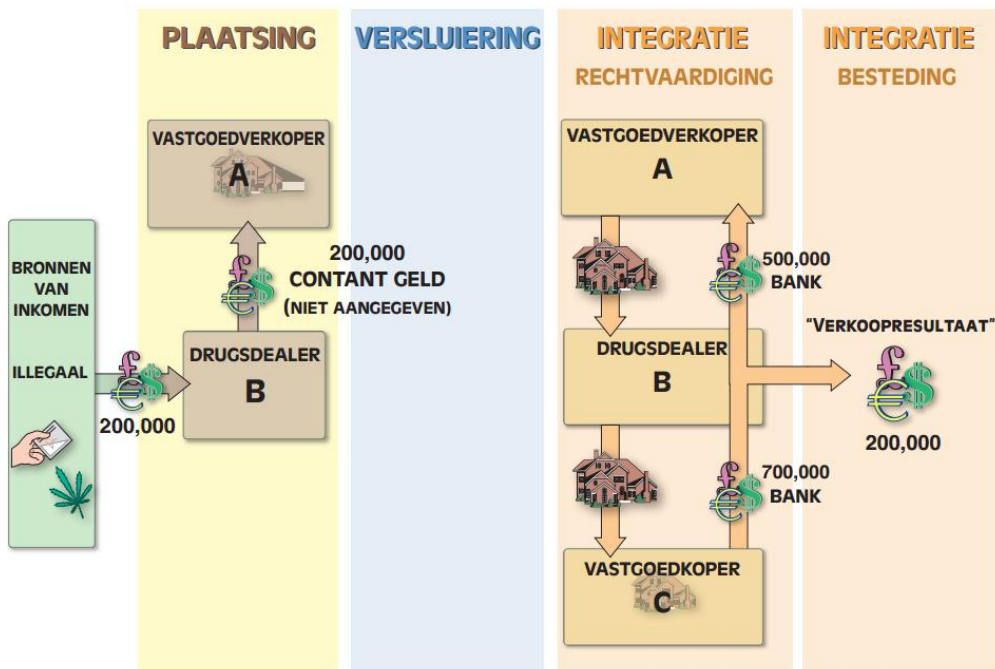
Een ABC-transactie ziet op twee of meerdere transacties ten aanzien van dezelfde onroerende zaak die in één akte van levering zijn vastgelegd binnen een relatief korte termijn. Een tijdbestek van zes maanden geldt hiervoor als indicatief. ABC-transacties kunnen

40 – Specifieke indicatoren voor vastgoed

worden gebruikt om opbrengsten uit misdrijven wit te wassen. De kopende partij betaalt meer dan de prijs die genoemd is in de koopovereenkomst en de leveringsakte, 'buiten de akte om'. Als de koper dan het vastgoed verkoopt voor de daadwerkelijk betaalde koopsom bij aankoop, realiseert hij een verkoopwinst die legitiem voorkomt. Het lijkt dan of hij winst heeft gemaakt. Het resultaat van deze transactie is dat de koper een ogenschijnlijk legitieme vermogenswinst heeft behaald en hij heeft deze vermogenswinst dan ook voor besteding beschikbaar.

ABC-TRANSACTIES

In dit voorbeeld probeert de crimineel USD 200.000 wit te wassen door een ogenschijnlijk legitieme aan- en verkooptransactie van een vastgoedobject te bewerkstelligen. De verkoper ontvangt de volledige marktwaarde (bijvoorbeeld USD 700.000) voor het vastgoed, maar komt met de koper overeen dat hij buiten de akte om een bedrag van USD 200.000 contant ontvangt en een officiële betaling van USD 500.000, overeenkomend met de notariële leveringsakte. De koper verkoopt het vastgoed vervolgens voor de feitelijk betaalde koopsom, USD 700.000 en dan lijkt het net of hij een verkoopwinst van USD 200.000 heeft gemaakt.

Specifieke indicatoren voor contant geld

Inleiding

Het is algemeen bekend dat de drugshandel grote hoeveelheden contant geld genereert in kleine coupures en, afhankelijk van het afzetgebied, in bepaalde valuta. Ook andere misdrijven zoals diefstal, oplichting en belastingfraude, kennen opbrengsten die hoofdzakelijk uit contanten bestaan. Ook betalingen tussen criminelen vinden in veel gevallen contant plaats. Uiteindelijk zal de crimineel een deel van al dit contante geld witwassen. Zicht op contant geld kan ook zicht geven op misdrijven, op betrokkenen daarbij en een witwastraject.

Het bezit van contant geld, verkregen uit enig misdrijf, heeft voor de crimineel voordelen. Dit zijn vooral de anonimiteit, als het gaat om herkomst, bezit en gebruik ervan. De anonimiteit van de herkomst biedt criminelen de mogelijkheid een ogenschijnlijk legitieme herkomst aan de middelen te geven. Er kan bijvoorbeeld lening worden voorgewend of het geld kan worden opgemengd met legitieme omzet, waarover zelfs soms belasting wordt betaald. Verder levert het bezit van contant geld en het gebruik daarvan meestal geen papieren spoor op en de identiteit van de eigenaar wordt niet vastgelegd.

Contant geld heeft ook nadelen. Het is algemeen bekend dat het bezit en gebruik van grote sommen contant geld en het gebruik van grote coupures kan duiden op een criminele herkomst. Het geld kan ook beschikbaar zijn in een valuta van een land waar de betrokkene geen economische banden mee heeft of waar in eigen land niet veel mee gedaan kan worden. Als gevolg van diverse risico's (diefstal, vervalsingen), de kosten die verbonden zijn aan het afstorten van contant geld en de beschikbaarheid van alternatieve betalingsmogelijkheden, zijn steeds minder ondernemers bereid grote bedragen in contanten te accepteren. Daarnaast gelden de anti-witwasregels, zoals de WWFT (identificatie en meldplicht) in die sectoren waar veel contant geld in omgaat. Dit maakt het voor de crimineel risicovol onbezorgd contant geld uit te geven.

Indicatoren

Ongebruikelijke herkomst en verkrijging

- Contant geld ontvangen uit landen met veel corruptie en politieke instabiliteit
- Contant geld ontvangen uit landen met een goed ontwikkeld financieel stelsel

Ongebruikelijk bezit

- Omvang, coupures en valuta zijn niet passend bij de persoon of de onderneming

Ongebruikelijke wijze van transport

- Heimelijk vervoer van contant geld
- Veiligheidsrisico's samenhangend met de wijze van vervoer
- De kosten van het vervoer vergeleken met meer voor de hand liggende alternatieven

Ongebruikelijke verklaringen

- Geen verklaring voor de herkomst van het contante geld, onvolledige verklaringen of (deels) onjuiste verklaringen
- Geen documentatie of correspondentie over de herkomst of de eigenaar

Ongebruikelijke bestemming en besteding

- Risicolanden (productie van drugs, ineffectieve anti-witwasregelgeving, strikt bankgeheim)
- Land van bestemming speelt geen rol bij bedrijvigheid of achtergrond persoon
- Contante betalingen bij aanschaf van luxe goederen

Ongebruikelijke kasstromen bij bedrijven

- Contante omzet is niet gebruikelijk in de branche

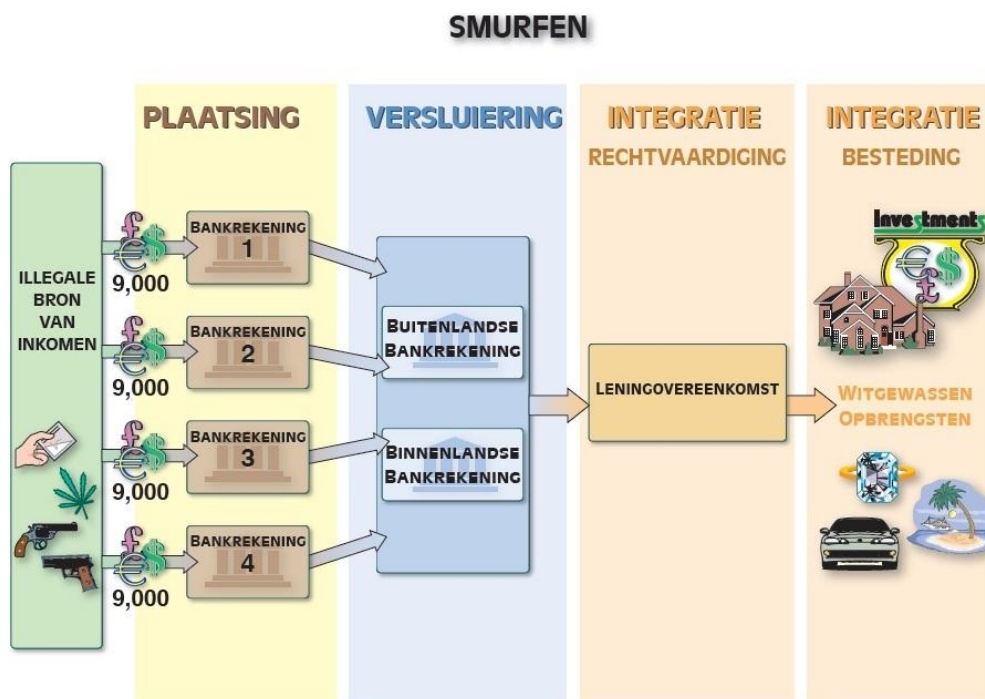
- Sterke contante omzetstijging (van onbekende klanten)
- Hoge contante omzet in combinatie met hoge (inkoop)kosten die giraal worden betaald
- Kasafstorting in coupures of valuta die bedrijfsvreemd zijn
- Kasafstorting van contant geld, niet zijnde contante omzet
- Buitenlandse leningen o/g waarbij de leensom in contanten wordt ontvangen (en in lokale afwijkende valuta)
- Hoge investering in contant geld door buitenlandse eigenaar of geldverstrekker

Omvangrijke incidentele contante transacties (ontvangst, uitgaven)

Voorbeelden

Witwashandelingen met betrekking tot contant geld zien onder meer op:

- Het omwisselen in andere coupures of valuta via geldtransactiekantoren, banken, de zwarte markt of - niet onbelangrijk - via de kas van kasgedreven ondernemingen;
- Fysiek verplaatsen en vervoeren van contant geld, bijvoorbeeld per auto, vliegtuig of door gespecialiseerde geldtransportbedrijven;
- In het girale (bancaire) verkeer brengen van contant geld, bijvoorbeeld door het gebruik van stromannen, het gebruik van kasgedreven ondernemingen of door het doen van een groot aantal kleinere stortingen ('smurfen');
- Een ogenschijnlijk legitieme herkomst creëren door het fingeren van leningen of het fingeren van omzet.
- Het doen van contante aankopen (bestedingen, investeringen).

In dit voorbeeld worden illegale opbrengsten op binnenlandse bankrekeningen gestort, waarbij moedwillig onder de meldgrens wordt gebleven om zo het melden door de banken aan FIU van een ongebruikelijke transactie te voorkomen. Onder de WWFT ligt deze grens bij EUR 15.000. Dit is overigens geen objectieve indicator, eerst indien er aanvullende (subjectieve) omstandigheden zijn, dient een dergelijke contante transactie te worden gemeld. Vanaf deze bankrekeningen wordt het geld overgemaakt naar buitenlandse bankrekeningen, vaak op naam van een offshore vennootschap. Vervolgens wordt door deze vennootschap een lening verstrekt aan de crimineel. Al deze handelingen kunnen door de crimineel zelf worden uitgevoerd of door een derde, in het binnenland en/of in het buitenland.

Risicolanden

Sommige landen zijn aantrekkelijk voor criminelen om aldaar hun criminele activiteiten uit te voeren en/of hun witwashandelingen te doen. Dit zijn landen die bekend zijn om de

productie en export van verboden verdovende middelen; het contante geld zal terugvloeien naar de criminele organisaties in de drugsproducerende landen. Tot deze groep landen horen ook de landen die nog geen effectieve anti-witwasregelgeving en witwasbestrijdingsstructuren hebben, maar waar het niet al te problematisch is om geld af te storten. Ook landen die grenzen aan landen waar de delicten worden gepleegd, die beschikken over een bankgeheim en waar de transparantie ontbreekt, zijn aantrekkelijk voor criminelen. Contant geld in kleine coupures of in valuta van landen waar personen of ondernemingen geen legitieme zaken mee doen, kunnen afkomstig zijn van de handel in verdovende middelen. De hoeveelheid contant geld, de coupures en de valuta kunnen tot problemen leiden voor het transport, voor het geven van een ogenschijnlijk legitieme herkomst, maar ook voor de besteding van het geld. Daarom zullen deze coupures en valuta worden omgewisseld in grotere coupures en andere valuta. Normaal gesproken mag je verwachten dat dergelijke omwisselingen worden gezien door een geldtransactiekantoor of een bank en dat het transport kan worden gezien door de Douane. Maar ook medewerkers van de Belastingdienst zouden dit mogelijk kunnen zien tijdens een boekenonderzoek.

Een voorbeeld van een echte casus: Een persoon reist van Colombia (het risicoland) naar Parijs en hij doet aangifte van het vervoer van EUR 125.000 in biljetten van EUR 500. Gevraagd naar de herkomst en bestemming van het geld verklaart de man dat hij valutahandelaar is en posities inneemt in diverse valuta, waaronder de Colombiaanse peso. Hij brengt contant geld in euro's vanuit Colombia naar Europa om het in Europa op een bank te storten, vliegt terug naar Colombia om het daar in peso's weer te pinnen en om te wisselen in euro's. Er wordt telkens aangifte bij de Douane gedaan van het transport en de winst die hij maakt wordt aangegeven bij de Belastingdienst.

Fiscaal lijkt er niets verkeerd te kleven aan deze handelwijze. De omvangrijke wisselingen, de biljetten van EUR 500 en het betrokken land Colombia vragen echter om een alerte houding. Want wat hier feitelijk aan de hand is, is dat deze persoon als wisselaar optrad voor een Colombiaanse drugsorganisatie die over grote hoeveelheden EUR 500 biljetten beschikte en daar lokale valuta voor wilde hebben om onder meer lokale producenten, de beveiliging en het transport van drugs te kunnen betalen in Colombia.

Specifieke indicatoren voor internationale handelsstromen

Inleiding

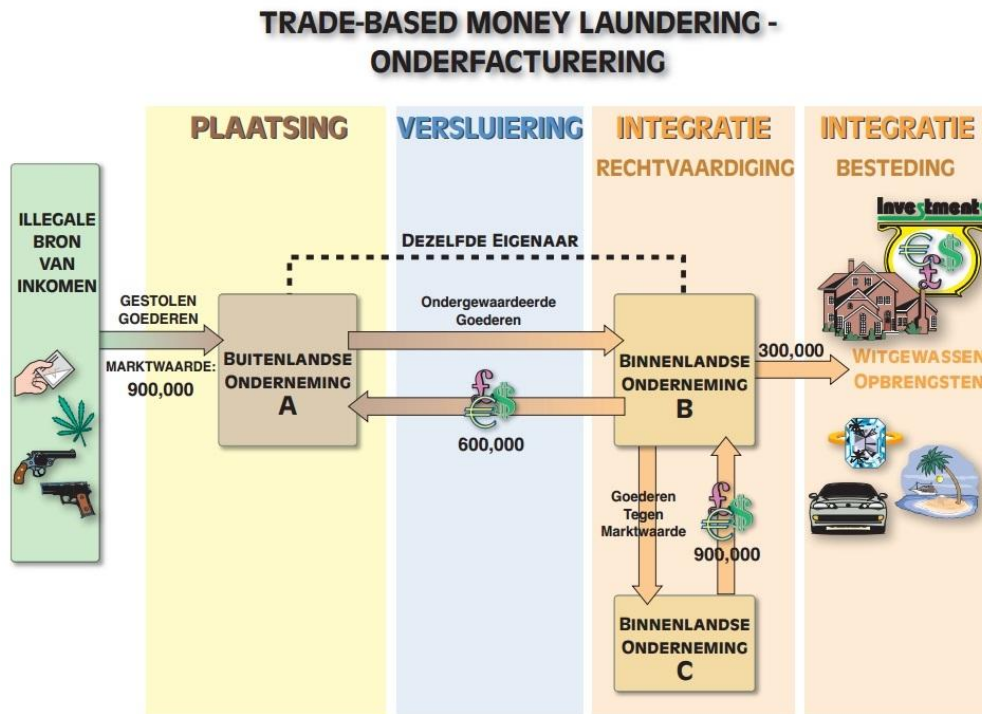
In de internationale literatuur wordt witwassen via internationale handelsstromen aangeduid met de term 'Trade Based Money Laundering (TBML)' en door diverse organisaties zoals de FATF en de World Customs Organization gezien als een belangrijke methode om grote criminele vermogens wit te wassen. De verplaatsing van het geld kan zichtbaar worden door het betalen van kosten en, zichtbaar of niet, worden verplaatst via luchttransport, transport over de weg of door het smokkelen van goederen.

Opbrengsten van misdrijven moeten vaak worden verplaatst naar een ander land, een criminele vordering moet vereffend worden of het geld moet terugkomen bij de crimineel. Dit zijn de redenen voor criminelen om vermogen te verplaatsen via de internationale handel. De internationale handel heeft kenmerken die interessant zijn voor criminelen. De grote volumes, het grensoverschrijdend karakter, de diversiteit aan goederen, leveranciers en afnemers alsmede het beperkte fysieke toezicht door de Douane maakt de internationale handel kwetsbaar voor witwassen. De methoden worden hierna besproken.

Over- en onderfacturering

Door het over- en onderwaarden van goederen bij het importeren en exporteren, kunnen vermogens in de vorm van goederen of geldstromen worden verplaatst en witgewassen. Het over- en onderwaarden kan plaatsvinden door af te wijken van de werkelijkheid op het punt van de prijs (te hoog, te laag), aantallen (teveel, te weinig) of kwaliteit (te hoog, te laag) of een combinatie daarvan.

	Techniek	Kwalificatie	Waardeverschuiving
Import	overfacturering	dure import	in geld naar buitenland
	onderfacturering	lucratieve import	in goederen naar het thuisland
Export	overfacturering	lucratieve export	in geld naar het thuisland
	onderfacturering	goedkope export	in goederen naar buitenland

Onjuiste omschrijving

Naast over- en onderfacturering kunnen ook andersoortige goederen worden geïmporteerd of geëxporteerd. Op de documenten kan de prijs overeenstemmen met de opgegeven goederen, maar kan de marktwaarde van de feitelijk geïmporteerde of geëxporteerde goederen vele malen hoger of lager zijn. Fysieke waarneming is noodzakelijk om dit te kunnen constateren. Daarnaast kan het gaan om strategische goederen, goederen met beperkingen (quota), goederen met een hoger invoerrechttarief of verboden goederen (grondstoffen voor drugs, drugs, wapens, namaakgoederen).

Meevoudig factureren

Meervoudig factureren, ook wel multiple invoicing genoemd, is een techniek waarbij meerdere facturen worden opgemaakt voor dezelfde goederenzending. In veel gevallen wordt bij deze techniek gebruik gemaakt van twee facturen (double invoicing) voor het ontduiken van invoerrechten of voor het witwassen van crimineel geld.

Het voorwenden van transacties

Tot slot kunnen transacties volledig worden gefingeerd. De leverantie of de dienst is nimmer gedaan of verricht. Met een factuur in de hand kunnen gelden worden overgemaakt of worden ontvangen. Dit dient uitsluitend om via zakelijke rekeningen gelden te verplaatsen, veilig te stellen, winsten te fingeren of mogelijke illegale activiteiten af te dekken of af te rekenen. Met de huidige reproduceertechnieken is het vrij eenvoudig om facturen te maken of bestaande facturen te bewerken. Gegevens van bedrijven wereldwijd, nodig voor het maken van een factuur, zijn onder ieders handbereik. Ook is het geen enkel probleem om buitenlandse vennootschappen op te richten die goederen of diensten afnemen of juist leveren of verrichten. Feitelijk wordt er niets geleverd of geen dienst verricht.

Indicatoren

Ongebruikelijke herkomst of bestemming van goederen

- Het land is geen bekend productie- of handelsland voor dit type goederen
- Risicolanden

Ongebruikelijke leverancier of afnemer

- Nieuw opgerichte vennootschap met direct grote handelsvolumes
- Omvang of aard van goederen past niet bij leverancier of afnemer
- Offshore-vennootschap is afnemer of leverancier

Ongebruikelijke wijze van transport

- Relatief hoge transportkosten vergeleken met de waarde van de goederen
- Omvang of aard van de goederen past niet bij de wijze van transport

Ongebruikelijke omschrijving van de goederen

- Significant verschil in omschrijving op douanedocumenten en factuur (aantal, soort, kwaliteit)
- Significant verschil in documentomschrijving en feitelijke goederen (aantal, soort, kwaliteit)
- Risicogoederen: goederen van hoge waarde

Ongebruikelijke prijsstelling

- Significant verschil bij invoer tussen invoerwaarde - factuurbedrag - marktwaarde
- Significant verschil tussen verzekerde waarde en factuurwaarde

Ongebruikelijke financiering

- Verschil in herkomst van de goederen en bestemming

geld (third party payments)

- Verschil in omvang van de geldstroom en het factuurbedrag
- Offshore-vennootschap verricht (deel)betaling factuur

Commissiebetalingen aan een derde zonder onderliggende documentatie of een (bedrijfs)economische grondslag

Specifieke indicatoren voor leningen

Inleiding

Het lenen van geld verrijkt niet, het afbetalen van leningen verarmt niet. Leningen lijken daarom uitsluitend fiscaal interessant te zijn in zichtbaar gelieerde verhoudingen, en wel op het gebied van de winstverschuiving, de beperking van de renteaftrek en de informele kapitaalsstortingen. Ook in niet zichtbaar gelieerde verhoudingen of bij onafhankelijke derden, zijn leningen vanuit een fiscaal perspectief interessant. Relevante fiscale factoren zijn:

- Het bestaan van de lening;
- De kwalificatie van de lening als lening of als informeel kapitaal;
- De aftrekbaarheid van de rente en, bij dubieuze vorderingen, de aftrekbaarheid van de hoofdsom.

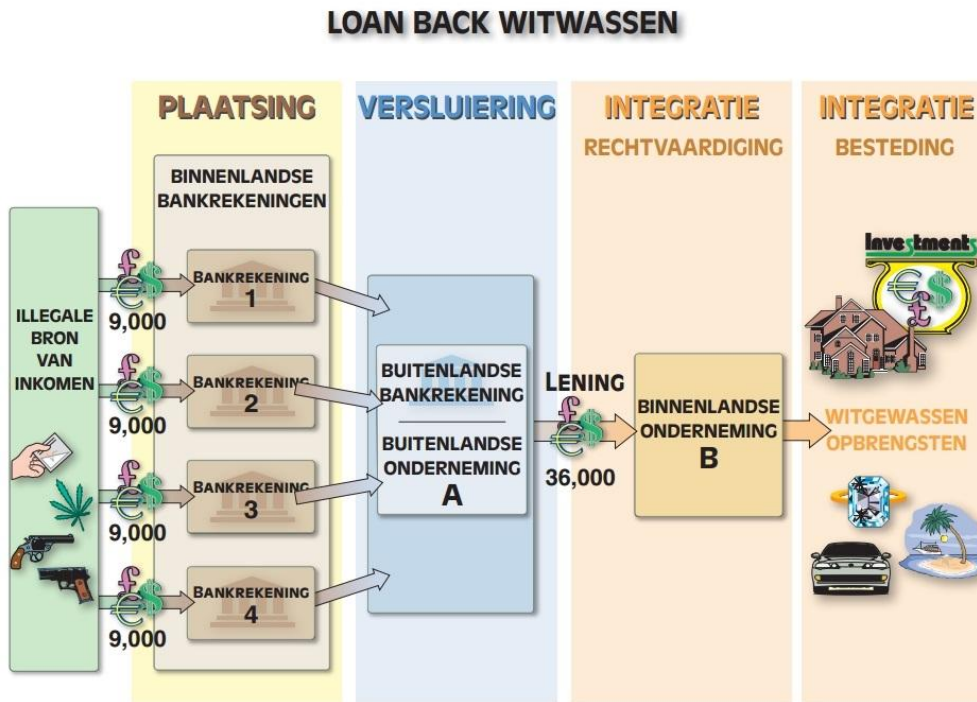
Leningen worden echter ook veelvuldig gebruikt bij het witwassen van geld. Met een lening(overeenkomst) wordt namelijk op eenvoudige wijze de werkelijke aard van de gelden verhuld. Door het voorwenden van een lening geeft de lener aan dat gelden zijn ontvangen van een ander en verklaart daarmee een legale herkomst van het geld. Verhulde opbrengsten van misdrijven, bijvoorbeeld uit de handel in verdovende middelen, kan worden gebruikt om de aankoop van vastgoed, of een eigen onderneming te financieren. De relevantie van een lening voor witwassen ziet op:

- Het bestaan van de lening.
- De criminele herkomst van de ontvangen gelden.
- De wetenschap omtrent de herkomst.

Het opzetten van een constructie met leningen is eenvoudig en goedkoop. Hierna worden kort de bekendste leningconstructies besproken waarin crimineel verkregen geld, en dus witwassen, een rol speelt.

Loan-back-lening

De meest bekende en vermoedelijke ook meest gebruikte vorm van witwassen met behulp van leningen is de loan-back-lening. Via deze constructie leen je je eigen criminele geld terug, zonder dat dit als zodanig zichtbaar is. Dit kan eenvoudig door een leningovereenkomst op te stellen met bijvoorbeeld een 'bevriende relatie' of 'familie in het buitenland'. De meest voorkomende geldverstrekker in dit kader is de buitenlandse offshore vennootschap met een bankrekening (bron van financiering) in een land met een bankgeheim.

In dit voorbeeld heeft de crimineel grote hoeveelheden contant geld die witgewassen moeten worden. Het contante geld wordt gestort op bankrekeningen in relatief kleinere bedragen, die bij de toezichthouders niet op zullen vallen ('smurfen'). De gelden worden vervolgens overgemaakt naar een buitenlandse bankrekening van

onderneming 'A', waar ze worden samengevoegd. Deze buitenlandse onderneming is eigendom van de crimineel. Vanuit de buitenlandse onderneming 'A' worden de gelden overgemaakt aan de binnenlandse onderneming 'B', onder de titel van een lening aan onderneming 'B'. In de boeken van onderneming 'B' verschijnt deze lening als een lening o/g, geleend van onderneming 'A'.

Back-to-backlening

Een back-to-backlening is een lening waarbij een courant vermogensbestanddeel, zoals een buitenlands banktegoed, een effectendepot of een contant geldbedrag, als zekerheid wordt gesteld bij de geldverstrekker. Indien de gestelde zekerheid bestaat uit vermogensbestanddelen die direct of indirect zijn verkregen uit enig misdrijf, is sprake van witwassen. In tegenstelling tot de situatie bij de loan-back-lening is de geldverstrekker bij de back-to-backlening een onafhankelijke derde die faciliteert.

Criminele inmenging

Naast de betrokkenheid van - in feite - één partij (loan-backlening) of twee partijen (back-to-backlening) kan ook nog een derde partij, op de achtergrond, een rol spelen. Veelal hebben we hier dan te maken met criminele inmenging in legitieme bedrijfsactiviteiten door het financieren van bedrijfsactiviteiten via leningen, kapitaalsstortingen of vermenging van illegale gelden met legale bedrijfsopbrengsten. Als voorbeeld mag dienen een crimineel die over contant geld beschikt en dit geeft aan (rechts)persoon A met het verzoek om uit de eigen middelen van A een lening te verstrekken aan B. Het contante geldbedrag van de crimineel dient als zekerheidsstelling voor A. De crimineel verkrijgt, zonder dat hij zichtbaar is, invloed op B.

Indicatoren

Ongebruikelijke herkomst van de gelden

- De geldstroom komt uit een land met een bankgeheim en/of uit een offshore financieel centrum
- De geldstroom is niet afkomstig uit het land van de geldverstrekker
- Geldstroom via een derdengeldrekening (advocaat, notaris) zonder duidelijke reden

Ongebruikelijke financier

- Financier kent geen transparante eigendomsstructuur
- Verstrekking door een niet-financiële instelling
- Financier is gevestigd in een offshore financieel centrum of in een land met een bankgeheim

Ongebruikelijke financieringsovereenkomst

- Gefinancierde heeft geen onderzoek verricht naar financieringsalternatieven
- Ongebruikelijke contractspartij/geen zakelijke of familiebanden met het land van herkomst van de financier
- Afwezigheid van correspondentie met de geldverstrekker
- Geen schriftelijke leningovereenkomst aanwezig
- De identiteit van de geldverstrekker is onbekend, geen personalia / contactpersoon van de financier bekend
- Geen, geen reële of onvoldoende zekerheidsstelling
- Geen reëel aflossingschema
- Geen marktconforme rente
- Leensom komt in contanten
- Aard van de besteding van de gelden
- Rentebetalingen en aflossingen blijven achterwege

- Bij betalingsachterstanden worden geen incassomaatregelen genomen
- Aflossing met gesloten beurs (onderlinge verrekenstransacties)
- Grote afschrijvingen door de geldverstrekker kort nadat de lening is verstrekt of na langere tijd terwijl de gestelde zekerheden onvoldoende waren

Ongebruikelijke gefinancierde

- Onvoldoende inkomen (aflossingspotentieel) bij gefinancierde
- Persoon (of diens partner) heeft een crimineel verleden

Ongebruikelijke gebruiker van het vermogensbestanddeel

- Persoon met onvoldoende inkomen voor een normale gebruiksvergoeding
- Persoon (of diens partner) met een crimineel verleden
- Persoon behorend tot het sociale netwerk van een crimineel

Ongebruikelijke verklaringen

- Geen, gedeeltelijke, onwaarschijnlijke of wisselende verklaring omtrent identiteit financier, bepalingen van de overeenkomst, verkrijgingswijze van het geld

Gegeven verklaringen kunnen niet eenvoudig worden geverifieerd

Gegeven verklaringen kunnen niet eenvoudig worden geverifieerd

Specifieke indicatoren voor vrije beroepsbeoefenaren

Inleiding

Vrije beroepsbeoefenaren zijn rechtspersonen, natuurlijke personen of samenwerkingsverbanden die gespecialiseerde diensten verrichten. Onderscheid is te maken tussen:

Juridische dienstverleners (advocaten, notarissen)

- Juridisch advies;
- Juridische bijstand;
- Het oprichten van vennootschappen en rechtspersonen;
- Het opmaken van overeenkomsten en akten bij koop en verkoop, alsmede levering en financiering van aandelen en vastgoed.

Financiële dienstverleners (accountants, belastingadvies- en administratiekantoren)

- Het verstrekken van belastingadvies;
- Het verzorgen van belastingaangiften;
- Het verrichten van werkzaamheden in verband met het opstellen, beoordelen of controleren van de jaarrekening of het voeren van administraties.

Trustkantoren

- Het verkopen van rechtspersonen;
- Het zijn van bestuurder of vennoot van een rechtspersoon of vennootschap;
- Het ter beschikking stellen van het (correspondentie)adres van het eigen trustkantoor aan de klant;

- Het zijn van trustee;
- Het zijn van bestuurder of vennoot van een rechtspersoon of vennootschap en het optreden namens de uiteindelijk gerechtigde.

Een persoon die zijn crimineel verkregen gelden wil witwassen, kan op enig moment te maken krijgen met een vrije beroepsbeoefenaar. Bij bepaalde rechtshandelingen in het economisch verkeer is de betrokkenheid van een vrije beroepsbeoefenaar namelijk wettelijk voorgeschreven, bijvoorbeeld de tussenkomst van een notaris bij de levering van vastgoed, dan wel is het gebruik van diens expertise wenselijk. Naast een wettelijk toegewezen taakuitoefening en deskundigheid op specifieke terreinen van het economisch verkeer, zijn de vrije beroepsbeoefenaren mede aantrekkelijk voor een crimineel om andere redenen. Te denken valt aan:

- De aard van de aangeboden diensten. Deze kunnen namelijk dienstbaar zijn aan criminele activiteiten en witwassen;
- De goede naam en aanzien van de beroepsgroep die vertrouwen oproept en een zekere legitimiteit aan een transactie verschaft (ook al valt deze buiten het primaire taakveld van de dienstverlener);
- De geheimhoudingsplicht die geldt voor bepaalde dienstverleners;
- De derdengeldrekeningen waarover bepaalde dienstverleners beschikken.

Dit maakt dat vrije beroepsbeoefenaren, te goeder trouw, te maken kunnen krijgen met criminelen en hun criminele geldstromen. Echter, er zijn ook vrije beroepsbeoefenaren die willens en wetens diensten verlenen aan criminelen om hun criminele geldstromen te helpen verhullen.

Indicatoren

Ongebruikelijke dienstverlening door een vrije beroepsbeoefenaar

- Geen logische verklaring voor het gebruik van een vrije beroepsbeoefenaar

Ongebruikelijke keuze voor juist deze vrije beroepsbeoefenaar

- De dienstverlener is onvoldoende gekwalificeerd
- De dienstverlener is gevestigd op grote afstand van cliënt
- Buitenlands trustkantoor verleent diensten in Nederland

Ongebruikelijke beloning

- De vergoeding voor verleende diensten stijgt uit boven reguliere tarieven
- De vergoeding wordt op ongebruikelijke wijze verkregen

Ongebruikelijke transacties, inkomen of vermogen

- De dienstverlener behaalt een groot voordeel in privé
- De dienstverlener faciliteert niet-transparante eigendom
- De dienstverlener faciliteert geldstromen zonder bijbehorende diensten

Voor meer informatie

Financial Action Task Force (FATF)

www.fatf-gafi.org

Centre for Tax Policy and Administration work on tax crimes
and money laundering:

www.oecd.org/ctp/taxcrimes

Voor meer informatie

Financial Action Task Force (FATF)
www.fatf-gafi.org

Centre for Tax Policy and Administration work on tax crimes
and money laundering
www.oecd.org/ctp/taxcrimes

